

teti a könyv, amely nélkülözhetetlen mindazok számára, akik a mi jelenlegi irodalmunk problémáit és hatalmas perspektíváit helyesen akarják meglátni.

ÖSZI ZOLTÁN

BARABÁS TIBOR: AZ ELSŐ LECKE. (Dante.)

Az elbeszélések egy része ismert, önállóan is megjelentek. A kötet első részét kisebb novellák töltik ki. A címadó novella Barabás programja. Az írónak nem szabad légüres térben mozognia, tárgyát a dolgozó nép életéből kell vennie. Hadrián császár története helyett a dolgozó milliók küzdelmeiről kell írni, róluk és nekik. A további novellákban Barabás követi ezt a célkitűzést és rövid, színes írásokban mutatja be a két háború közötti kispolgárok életét, a kizsákmányoltak harcait. Újat nem igen tud az író mondani, de a történetek mégis megkapóak, elevenek.

A második részben „Egy bányász élete” címmel Szó József történetét meséli el az író. Egyszerű naplójegyzet ez, amelyben azonban pompásan elevenednek meg a bányászkapitalizmus magyar képviselői és cinkosai: az embertelen igazgató, a főmérnök, a főaknász és utódai. Legnagyobb értéke az elbeszélésnek az egyszerűség. „Mit kívántunk mi akkor? Valamivel több bért és valamivel kevesebb munkát.” A bányászok nyomorúságos életének, embertelen kizsákmányosságuknak eredeti olaira gyakran nem mutat rá, a problémák mélyére sokszor nem vezet el a szerző, de Szó József elesettségét, emberhez nem méltó életét, nyomorát és küzdelmeit minden cicoma, stílusfurfang, ügyeskedés- és hatás vadászó fordulatok nélkül mondja el. Ez teszi az elbeszélést Barabás egyik kitűnő alkotásává.

HÍVES LÁSZLÓ

NIKOLAJ TYIHONOV: A KALIFA. (Révai.)

A kiváló szovjet költő és író könyvében Enver pasa, a török reakció egykori vezérének alakja köré csoportosította realista ábrázolási történeteit. A kalifa az emlékezetes imperialista intervenciók háborúk idején segédkezett nyújt a fiatal orosz forradalom megítéléséhez, s már-már azt hiszi, hogy vakmerő kalandja sikerül s hozzásegít-hei cinkostársait a fiatal szovjet hatalom megdöntéséhez, amikor a bolsevikok kemény harcban megtanúsítják arra, hogy ez az esztelen vállalkozás csak kudarcra végződhet.

A könyv igazi főhőse a bolsevik Szi-mon, aki a legvéresebb harcok idején tűnik ki vakmerő vállalkozásaival, ha-

lál megvető bátorságával s aki később keményen dolgozó, megfeszített erővel tanuló, önmagát képző munkássá válik.

Tyihonov történetei a grúzok, osztek és örmények világában játszódnak s közben mindenütt érezzük a nagy forradalom izzó közelségét és levegőjét. A novelláskötet valamennyi darabja a reakciós izlám ábrándvilágának és az új, lenyűgöző valóságnak összeütközését adja s a kiváló, szovjet író kezében ez a téma szocialista realista megoldásban izgalmasan érdekes és tanulságos olvasmánnyá avatja a könyvet.

HOLLÓS TIBOR

BALÁZS BÉLA: 30 ÉV VÖRÖS ÖRSÉGEN. (Athenaeum.)

A nemrégiben elhunyt kiváló költőnk legszebb verseit válogatta össze az Athenaeum könyvkiadóvállalat. Az összeállítást még Balázs Béla vezegte és előszót is ő írt a könyvhöz. Versei a kommunista ember kommunista érzésvilágát tükrözik vissza. Útja az emigrálás első esztendejétől az emigráció hosszú évei alatt mindig töretlen maradt és a felszabaduláskor a hazájába visszatérő költő gazdag kötettel ajándékozta meg a magyar irodalmat. Balázs Béla költészete csak emberi magatartásán keresztül mérhető, mindig a mondani való, a gondolat súlyossága helyezkedett nála előtérbe, versei hűségesen fejezték ki Balázs Béla emberi magatartását. Bármelyik versét olvassuk is el, az emigrációban írottakat, vagy már a felszabadulás utániakat, a fejlődés vonala egyenes, mindegyik versében a költő egy jobb, igazabb világról szól. Egyik legszebb versében a Vörös Örségen címűn fejezi ki harminc év alatt nem változott útját:

„Tábornúk mellett most is mint régen
Dalolgotok még vörös örségen,
Mi szepet látok, mesélem szépen.
Kobzosnak dolga.
Fejem a nyergen, kezem a puskán,
Hanem szemem a csillagos égen.”

T. T.

ELŐRE. *Úttörőversek.* (Új Magyar Könyvkiadó.)

Hazánkban a felszabadulás óta eltelt négy és fél esztendő alatt nagy erővel bontakozott ki az Úttörő Mozgalom. Az MDP sorozatos győzelmei nyomán az úttörő mozgalom is fokozatosan halad kitűzött célja felé. Ma már az országban 700 ezer úttörő viseli az úttörők blúzát és kék nyakkendőjét.

Az elmúlt években bizony sokszor komoly gond volt a kultúrára éhes pajtások kielégítése. Népi demokráciánk még távolról sem rendelkezik olyan bő-

séges úttörő-irodalommal, mint a Szovjetunió. Eppen ezért okoz nagy örömet nekünk a most megjelent *Előre* című versgyűjtemény, mely a szovjet pionírok boldog gyermekkorát tükrözi vissza. A Szovjetunió legkitűnőbb költői írnak verseket a pioniroknak és ezekben a versekben megszólal a közösségi munkában mindig együttthaladó szovjet pionír öröme és munkaszeretete. Az Új Magyar Könyvkiadó úttörőmunkára vállalkozott és minden bizonnyal a magyar úttörőpajtások hálásak lesznek a nekik kiadott könyvért. Az összeállítást Békés István, Gábor Andor és Lányi Sarolta végezte, a fordítás tizenégy műfordítónk jó munkája.

TAKÁCS TIBOR

SISKOV: HAJNALODIK. (Franklin.)

A proletárcseregek elől menekülő, a már Oroszország területéről kivert cári hordák szétzúllott életének egy részéről számol be ez a regény. A könyv izgalmasan érdekes olvasmány. Élethűen jelennek meg szemeink előtt a cári hadsereg maradvékjainak alakjai, akik már csomagokban sem bíznak. Halott már ez a „hadsereg“, de ezt csak a tábornok segédtsíztje látja. A regény hőseiben a bolsevik propaganda hatására fölébred a vágy, egy jobb világ után. Megszökkik ő is, mint mindenki, akiben az igazságszeretetnek csak egy szikrája is él. A regény minden sorából érezhető a szocializmus igazsága. A szerző megutáltatja olvasóival a cári hadsereg rohadó tisztjeit.

Aktuálisan érdekes Baranov segédtsíztjének a regény hőséhez, Njokolaj Rebrovhoz intézett levelének ez a része: „Gondolkozz Njokolaj, kik vagyunk mi? A vagyonosok, a tőke hatalmának a szolgálatában állunk, amelyhez képest a szocializmus ugyanolyan idegen és veszélyes, mint annakidején a kereszténység veszélyes volt az ókori pogányság számára. És lám, a külföldi tőke, a legkérőfontabb, a legajlásabb, kitépte belőlünk a szívet, elvette lelkiismeretünket, kardot tett kezünkbe, ülni parancsolt — kit? A mi orosz munkáslegényeinket, a mi húsunkat és véréinket. És kiderül, hogy zsoldosok, rablók, banditák vagyunk, áruló csöcselék, ezek vagyunk. Hát nem szörnyűség ez?”

Igy vélekedik a fehér horda segédtsíztje, akinek bensejében, életének utolsó szakaszában (mert ezután öngyilkos lesz) felmerül a büntudat. Nyíró József fordítása elég gyengén sikerült. A fordítás miatt néhol egészen szárazzá, sőt helyenként érthetlenné válik a regény.

BÉCSI TAMÁS

GERGELY SÁNDOR: HÍV AZ ERDŐ. (Szikra.)

Tizenkét novella az író legkülönbözőbb korszakaiból. Gergely Sándor életének jórészét a Szovjetunióban töltötte mint emigráns és így a fejlődő szovjet szocialista-realista irodalom hatása megérzik művein. A novella műfajának keretei nem szűkek számára, hogy általános érvényű, szocialista, magyar és emberi igazságokat mondjon el bennük leltisztult, egyszerű stílusával. Írói érdeme, hogy a magyar és a szovjet dolgozó nép kapcsolatait tükrözi, azokat a társadalmi mélyrétegeket ábrázolja, amelyek a lappangó magyar forradalmat hordozták. Főleg a paraszti proletárság felé fordul szeretettel, és megható színekkel rajzolja azokat az alakokat, akik nyomorúságukban is emberek maradtak a Horthy-rendszer romlott kátlánában. Pető János a várakörnyéki szegényparaszt megundorodik a partizánvadászkönyvetlenségétől és megszökkik a pokolból át a partizánokhoz. Ott hamarosan megtalálja magát, mert a partizánok is parasztok. Pető János és Andrej Tucsa (Tucsa András bácsi) között hamar szövődik a lélekbeli barátság. A magyar honvéd felismeri az igazi ellenséget is és keményen harcol a fasiszták ellen. Berecz Jani a hadifogságból hazatért katoná bosszút áll felbuztatón, akik gyilkolásba vitték. Az ártatlanul meggyilkolt gyermek szemei üzik és az intéző mellébe veri a kést. Ez a kitűnő, nagyfeszültségű novella mégis az, mely észrevehetővé teszi az író önhibáján kívüli gyengeségét. Gergely Sándor nem figyelhetett meg kellőképpen a parasztság fejlődését a Horthy-rendszer utolsó tíz esztendejében és úgy érezzük, hogy az ábrázolásban ezt a korszakot átugorja. Berecz Jani alakját ezért nem érezzük hitelesnek, habár a novella a kivételes esetek műfaja. Ott, ahol az író mondanivalói közvetlen élményből fakadnak, ott természetesen nincs hasadás ábrázolás és cél között és olyan remekművek kelnek Gergely tolla nyomán, mint a: „Falu, sötétben”, „Rokonok közt”, „Péterke legszebb játéka”. stb. novellák.

NAGY SÁNDOR

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A KIS PRIMÁS. (Révai.)

Mikszáthnak ez a mulatságos és fordulatok kisregénye azt meséli el, miként nevezi ki felesége, Beatrix unszolására Mátyás király a hétéves Estei Hippolytot esztergomi érsekké, mint cserélt ki a gyermek-főpapot merénylettől felőlasz környezete útközben egyik járszópajtásával, a vele egykorú Gregorióval, mint nevelkedik a kis Hippolyt „Táján